

**RESTRUKTURYZACJA
REGIONALNYCH RYNKÓW PRACY**

GORZÓW WIELKOPOLSKI - SZCZECIN 1996

Urząd Wojewódzki w Gorzowie Wielkopolskim
Wydział Ekonomiki i Organizacji Gospodarki Żywnościowej
Akademii Rolniczej w Szczecinie

Instytut Badań Systemowych PAN, Oddział w Szczecinie

Wojewódzki Urząd Pracy w Gorzowie Wielkopolskim

Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa
O/T w Gorzowie Wielkopolskim

Międzynarodowa konferencja

RESTRUKTURYZACJA REGIONALNYCH RYNKÓW PRACY

Praca pod redakcją

prof. dr hab. *Bogdana Krawca*

Gorzów Wielkopolski - Szczecin 1996 r.

Zbiór referatów międzynarodowej konferencji naukowej
w Lubniewicach, która odbyła się w dniach 30-31 maja 1996 r.

Recenzent: prof. dr hab. **Paweł Żukowski**

Skład komputerowy: **Irena Moczulska**

43429 / I

Publikacja dofinansowana przez
Krajowy Urząd Pracy

ISBN 83-85847-36-7

KOMITET PROGRAMOWY

1. **Henryk ANTOSIAK**
Prezes Agencji Restrukturyzacji
i Modernizacji Rolnictwa, Warszawa
2. **Andrzej BĄCZKOWSKI**
Minister Pracy i Polityki Socjalnej
3. Prof. dr hab. **Ryszard BUDZIŃSKI**
Instytut Badań Systemowych PAN,
Kierownik Oddziału w Szczecinie
4. Prof. dr hab. **Zygmunt DOWGIAŁŁO**
Przewodniczący Komisji Organizacji
i Zarządzania Gospodarką
Żywnościową PAN, Oddział w Gdańsku
5. **Marlan ECKERT**
Wojewoda Zielonogórski
6. **Zbigniew FALIŃSKI**
Wojewoda Gorzowski - **przewodniczący**
7. **Roman JAGIELIŃSKI**
Wicepremier, Minister Rolnictwa
i Gospodarki Żywnościowej, Warszawa
8. **Aleksander ŁUCZAK**
Przewodniczący Komitetu
Badań Naukowych w Warszawie
9. Prof. dr hab. **Tadeusz MADEJ**
Uniwersytet Szczeciński
10. **Jerzy OLSZAK**
Wojewoda Piłski
11. **Andrzej PIŁAT**
Prezes Krajowego Urzędu Pracy, Warszawa
12. **Adam TAŃSKI**
Prezes Agencji Własności Rolnej
Skarbu Państwa, Warszawa

KOMITET ORGANIZACYJNY

Przewodniczący

Bogusław BIL

Wicewojewoda Gorzowski

Sekretarz naukowy

Prof. dr hab. **Bogdan KRAWIEC**

Instytut Badań Systemowych PAN,
Oddział w Szczecinie
Akademia Rolnicza w Szczecinie,

Kazimierz BŁASZCZYK

Dyrektor
Wojewódzkiego Urzędu Pracy
w Gorzowie Wielkopolskim

Jan RYDZANICZ

Dyrektor
Wydziału Rolnictwa
Urzędu Wojewódzkiego
w Gorzowie Wielkopolskim

Franciszek KUNCEWICZ

Agencja Własności Rolnej
Skarbu Państwa
O/T w Gorzowie Wielkopolskim
Prodziekan

Dr hab. **Marian MALICKI**

Wydziału Ekonomiki i Organizacji
Gospodarki Żywnościowej
Akademii Rolniczej w Szczecinie

Sekretarz

Alfreda WINNICKA

Instytut Badań Systemowych PAN,
Oddział w Szczecinie

Magda PALIWODA

Gabinet Wojewody Gorzowskiego

KONTRAKT REGIONALNY JAKO ŚRODEK ZWIĘKSZENIA AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ

Juozas Kirstukas

Akademia Litewska, Kowno, Litwa

Wstęp

Na Litwie gospodarka rolna jest traktowana priorytetowo. Potwierdza to ustawa rządowa o regulacji stosunków gospodarczych w rolnictwie Republiki Litewskiej. W ustawie tej są przewidziane konkretne środki pomocy dla przedsiębiorstw rolnych. W działaniu praktycznym, w warunkach prowadzonej reformy agrarnej, pojawiają się różne problemy.

W pracy przedstawiono zagadnienia racjonalnego rozmieszczenia produkcji w regionie, dostosowanej do interesów mieszkańców i podmiotów gospodarczych regionu.

Znaczenie racjonalnego rozmieszczenia produkcji i przetwórstwa

Litewska gospodarka rolna przechodzi piąty rok reformy agrarnej. Formuje się nowy system porządkowania gospodarki rolnej, którego podstawą jest własność prywatna.

W procesie zmniejszania się przedsiębiorstw rolnych oraz zwiększenia liczby gospodarstw prywatnych zmieniają się kwalifikacje producentów rolnych, maleje potrzeba koncentracji obiektów gospodarczych, zmniejszają się możliwości osiągnięcia odpowiednich warunków realizacji produkcji w celu konkurencyjności. Jest to szczególnie charakterystyczne przy rozpatrywaniu ogólnych problemów gospodarki żywnościowej w aspekcie regionalnym. W pojedynczych powiatach kraju występują różnice między producentami a przedsiębiorstwami przetwórstwa rolnego.

Racjonalne rozmieszczenie produkcji jest jedną z form podziału społecznego pracy. Racjonalny podział pracy daje możliwość osiągnięcia dobrych wyników w pojedynczych ogniwach produkcji, ponieważ zwiększa doświadczenie produkcyjne i daje możliwość zastosowania lepszej techniki oraz postępu w organizacji produkcji i pracy.

Aktualne rozmieszczenie produkcji rolnej oraz przetwórstwa kształtowało się w ciągu dłuższego okresu i w istocie nie jest złe. Jednak w warunkach reformy agrarnej zmieniły się interesy podmiotów w gospodarstwach, powstają sprzeczności w racjonalnym rozmieszczeniu produkcji i przetwórstwa. Sprzeczności pomiędzy producentami a przedsiębiorstwami przetwórstwa zaczynają się wtedy, kiedy każda z tych stron dąży do swojego własnego celu. Przedsiębiorstwa przerobu - chcą skupować surowce za taką cenę, która zapewniłaby im koszty produkcji na takim poziomie, aby wytwarzane produkty dały największy dochód. W warunkach rozwiniętego rynku rolnego taka sytuacja nie mogłaby trwać długo, ponieważ powstałoby alternatywni producenci lub przedsiębiorstwa przetwórstwa, co doprowadziłoby do możliwości wyboru partnerów. Jednak w naszym kraju przeszkadzają temu następujące przyczyny:

- wysoki stopień koncentracji przedsiębiorstw przetwórstwa produktów rolnictwa,
- drobni rozproszenie producenci,
- niekorzystne warunki gospodarcze,
- psychologiczne problemy, związane z niechęcią ludzi do pracy w nowych warunkach.

W naszej republice przetwórstwo surowców rolnych jest rozmieszczone w miastach regionalnych oraz w wielkich miastach, to jest blisko odbiorców. Taka sytuacja nie jest dobra, ponieważ trzeba produkty rolne transportować na wielkie odległości w celu przetwórstwa, a koszty transportu są duże i w poszczególnych przypadkach osiągają do 10% kosztów

własnych produkcji. Z drugiej strony, w wielkich przedsiębiorstwach powstaje możliwość zgromadzenia wysoko wydajnych urządzeń, za pomocą których wytwarza się produkty o wysokiej jakości.

W tej konkurencyjnej walce pojawiają się przedsiębiorstwa, które próbują własnymi siłami rozwiązywać sprzeczności między producentami a zakładami przetwórstwa. Jednak z powodu ogólnego spadku produkcji rolnej, przedsiębiorstwa przetwórstwa pracują z niepełną wydajnością. To wszystko prowadzi do wzrostu cen produktów rolnych, co ujemnie wpływa na sytuację konsumentów.

Racjonalne umiejscowienie produkcji i przerobu produktów rolnych, przy kompromisie interesów wszystkich ogniw, jest bardzo ważnym problemem w obecnych czasach. Rozwiązanie tego problemu w pewnym sensie mogłoby wpływać na wzrost dobrobytu społeczeństwa, a środki wydane nieefektywnie można by wykorzystać dla zaspokojenia ważniejszych potrzeb społeczeństwa. Lokalne sposoby rozwiązywania problemów umiejscowienia przedsiębiorstw przetwórstwa i produkcji są bardzo ważne, ale nie obejmują wszystkich problemów w skali regionu. Należałoby te problemy rozwiązywać kompleksowo, uwzględniając interesy tak producentów, jak i konsumentów oraz problemy socjalne, gospodarcze i kulturalne mieszkańców regionu.

2. Zasady planowania regionalnego

Styl życia człowieka określa jego gospodarczą działalność, stopień aktywności gospodarczej, wykorzystanie czasu wolnego oraz formy organizacji działalności gospodarczej. Aspektami nieudolności w życiu ludności są: brak zaufania do własnych sił i rozumu, pasywność gospodarcza i niedbałość, braki w wykształceniu, brak ufności do rynku, które przejawiają się najczęściej w świadomości ludzi wsi. Przy nieprzemyślanych i zniechęcających do przedsiębiorczości działaniach władzy takie sposoby

życia na wsi nie tworzą pomyślnych warunków do rozwijania przedsiębiorstw rolnych.

Tymczasem decyzje państwa i rządu są przeznaczone do realizacji w najniższych ogniach gospodarki. Każdy obywatel musi podjąć samodzielnie każdy krok w przebudowie. Od tego jak rozwiązania lub propozycje rządu będą zrozumiane i zrealizowane, będzie zależeć rozwój państwa. Jedną z metod rozwiązywania tych problemów jest planowanie rozwoju poszczególnych regionów, z udziałem ich mieszkańców. Rozpatrując projekty rozwoju wsi, powiatu, regionu, omawiając je w jak najszerszym gronie mieszkańców, można lepiej uzgodnić interesy poszczególnych obywateli. Rozwiązywanie problemów gospodarczych razem z zainteresowanymi organizacjami i resortami może pomóc znaleźć rozwiązanie optymalne. Podstawą rozwiązywania takich problemów jest opracowanie planów regionalnych.

Naszym zdaniem metody regionalnego planowania poprzez uczestnictwo w nich społeczeństwa, mogłyby na Litwie rozwiązać mnóstwo problemów i konfliktów w aktualnym czasie przebudowy.

3. Istota i porządek zawierania kontraktu regionalnego

Kontrakt regionalny to jest umowa między rządem a społeczeństwem, w której każda ze stron przewiduje drogi, sposoby i środki szybkiego rozwoju regionu. W kontrakcie regionalnym są przewidziane konkretne środki, terminy ich zrealizowania oraz możliwości realizacji. Taki kontrakt jest jedną z form planowania regionalnego, ale w jego zawieraniu musi uczestniczyć społeczeństwo. Niewątpliwą korzyścią z kontraktu jest poszukiwanie i znajdowanie zasobów wewnętrznych rozwoju regionu, w których realizacji uczestniczy społeczeństwo.

Kontrakty regionalne muszą być zawierane w najniższych ogniach, na poziomie wsi, powiatu, a uczestniczą w ich zawieraniu przedstawiciele

zainteresowanych resortów i obywatele. Z jednej strony pozwoliłoby to ocenić zasoby wewnętrzne, z drugiej wzmocniłoby poparcie dla władz centralnych.

Punktem wyjściowym kontraktu regionalnego jest samodzielność rozwoju regionalnego i prawo mieszkańców do wpływu na rozwój regionu. Samodzielność rozwoju regionu jest bardzo ważna z punktu czy będzie to twórczość społecznie aktywna, czy społeczność będzie czekała na wskazania i pomoc władz centralnych. Zawieranie i realizowanie takich kontraktów regionalnych jest ważną przesłanką rozszerzenia aktywności społeczeństwa.

Zawieranie kontraktu regionalnego jest wielką pracą, która potrzebuje oceny wzajemnych związków, środków i możliwości realizacji. W kontrakcie należy przedstawić perspektywy rozwoju regionalnego. Do jego zawierania należy wciągać instytucje władz regionu, przedstawicieli przedsiębiorstw, urzędów i organizacji, osoby wybrane przez społeczeństwo. Idea zawierania takiego kontraktu musi być szeroko rozpropagowana przez środki masowego przekazu. Realizacja każdej propozycji musi być wszechstronnie omówiona i oceniona. Do ustanowienia takiego kontraktu muszą być stosowane odpowiednie środki i metody.

Kontrakt regionalny - to gospodarcza, polityczna i społeczna umowa między dwoma stronami - państwem a społeczeństwem, stroną przedstawicieli władzy państwowej i stroną przedstawicieli społeczeństwa.

W kontrakcie przedstawia się krótkoterminowe i długookresowe programy rozwoju regionalnego, jego cele i zadania. Każda ze stron przedstawia cele, zadania rozwoju regionu, środki jego realizacji oraz uzgodnienia które mają formę kontraktu regionalnego.

Proponuje się następującą strukturę kontraktu regionalnego:

1. Oświata.
2. Opieka społeczna.
3. Infrastruktura.
4. Samorząd.
5. Gospodarka (produkcja).
6. Finanse.
7. Instytucje realizujące kontrakt regionalny.
8. Terminy i odpowiedzialność za realizację.
9. Załącznik.

W każdym z punktów są ustalone: środki, sposoby ich wydatkowania oraz wskaźniki oceny realizacji.

Kontrakt regionalny uwzględnia propozycje mieszkańców i przedsiębiorstw regionu. Aby pomyślnie zrealizować kontrakt należałoby utworzyć grupę (komisję) przygotowania kontraktu, która organizowałaby i koordynowałaby działalność tak społecznych jak i rządowych instancji kierowniczych. W celu pozytywnego udziału społeczeństwa proponujemy jej działalność organizować w następujący sposób:

- region podzielić na lokalne segmenty, mogą to być starostwa lub inne jednostki terytorialne,
- sformować aktyw grupy w segmentach lokalnych,
- omówić przyszłość segmentu lokalnego, jaką sobie wyobraża społeczeństwo oraz jego urzędy,
- przewidzieć cele, zadania rozwoju segmentu oraz sposoby ich realizacji,
- dokonać przybliżonych obliczeń potrzebnych środków oraz przewidzieć możliwe źródła ich pozyskania,
- przedstawić propozycje grupom zawierającym kontrakt regionalny.

W punktach kontraktu regionalnego muszą być przedstawione konkretne środki realizacji, terminy i źródła pochodzenia środków w taki

sposób, aby było zgodne to z ogólnymi projektami rozwoju kraju. Muszą być ponadto przewidziane formy i sposoby współpracy sąsiednich regionów.

Bardzo ważny jest punkt kontraktu regionalnego "Instytucje realizujące kontrakt regionalny" oraz punkt 8 "Terminy i odpowiedzialność za realizację". Dotychczas rozwój regionalny podlegał instytucjom rządowym. Naszym zdaniem obecnie powinna być utworzona specjalna instytucja, mająca prawo koordynacji oraz mogąca wykonywać działalność kontrolną nad kontraktem. W skład takiej instytucji muszą wchodzić przedstawiciele społeczeństwa to jest przedstawiciele segmentów lokalnych i przedstawiciele organizacji społecznych.

Kontrakt regionalny powinien być głównym dokumentem, na podstawie którego są mobilizowane wysiłki społeczeństwa, rządu i struktur społecznych. Kolejne punkty kontraktu muszą być korygowane co rok, biorąc pod uwagę stopień realizacji przewidzianych środków.

Główna idea takiego kontraktu polega na tym, że społeczeństwo staje się aktywnym partnerem rządu i nie prosi o wszystkie środki oraz po-pracie ze strony rządu centralnego, a wykorzystuje swoje środki, to jest organizacji gospodarczych i mieszkańców.

Realizując taki kontrakt, trzeba będzie zwalczać przejaw egoizmu, grupowego i partyjnego, aby dało to niewątpliwą korzyść dla państwa i społeczeństwa.

4. Wnioski

Uwzględniając stan i perspektywy rozwoju regionalnego gospodarki żywnościowej na Litwie nasuwają się następujące wnioski:

1. Obok aktualnych gospodarczych i finansowych problemów rozwoju przedsiębiorstw rolnych występują specyficzne problemy regionalne,

związane z ustosunkowaniem się ludności do przemian społeczno-gospodarczych.

2. Zauważa się duże oddziaływanie sfery socjo-psychologicznej na rozwój przedsiębiorstw.
3. W agropresiębiorstwach jest bardzo mała aktywność gospodarcza.
4. Możliwości udzielania finansowego wsparcia strukturom rolnym są ograniczone z powodu małych dochodów regionalnych.
5. Jednym z możliwych środków do pobudzania aktywności i przedsiębiorczości społeczeństwa oraz struktur gospodarczych jest szersze wciąganie mieszkańców oraz ich związków do spraw uporządkowania gospodarczego regionu. Temu celowi mogłoby służyć planowanie perspektywiczne, wykorzystujące formę kontraktu regionalnego.

IBS

43429 /
I

RESTRUKTURYZACJA REGIONALNYCH RYNKÓW PRACY

ISBN 83-85847-36-7